

MUSICAL PEDAGOGICS

Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education,
Vol. 16, 2018

MUSICAL PEDAGOGICS

ISME National Affiliate
7 Ermou Str., 54625, Thessaloniki.
Tel. / Fax: +30 2310 858658
email: info@eeme.gr
Web site: <http://www.eeme.gr>

MUSICAL PEDAGOGICS
*Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education*
ISSN 17901618
Vol. 16, 2018

Editors
Zoe Dionyssiou, Theocharis Raptis
DTP
Costas Tsougras
Cover Design
Christos Mitsakis

SCIENTIFIC COMMITTEE - REVIEW PANEL

Olympia Agalianou
Polyvios Androutsos
Smaragda Chrysostomou
Zoe Dionyssiou
Konstantina Dogani
Athina Fytika
Jere Humphreys
Panayotis Kanellopoulos
Leftothea Kartasidou
May Kokkidou
Yannis Myralis
Natasa Oikonomidou-Stavrou
Ioulia Papageorgi
Theocharis Raptis
Lelouda Stamou
Georgia Tserpe
Nicholas Tsaftaridis
Costas Tsougras
Nikos Theodoridis
Maria Varvarigou
Petros Vouvaris
Demetre Yannou
Graham Welch
Nikos Zafranas

Musical Pedagogics is published yearly and distributed free
to all members of the Greek Society for Music Education.

The authors are responsible for the English texts.

Price: 15 €

© Greek Society for Music Education

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα των διευθυντών σύνταξης	4
Μαρία Χαλκιαδάκη, Μίτση Ακογιούνογλου: Γνωριμία με τις αρχές του Καθολικού Σχεδιασμού στο μάθημα της μουσικής: ένας σχεδιασμός για όλους	7
Γιάννης Μυγδάνης, Μαίη Κοκκίδου: Το μάθημα «Θεωρία της Μουσικής» στην ωδειακή εκπαίδευση: μία πρώτη επισκόπηση του πεδίου και αποτίμηση της σημερινής πραγματικότητας	28
Ζωή Διονυσίου: Η επικοινωνιακή μουσικότητα στα ελληνικά παραδοσιακά παιχνιδοτράγουδα	49
Σπυριδούλα Ευθυμίου: Ο εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής ως ενήλικας εκπαιδευόμενος: παράγοντες που συντελούν στην αποτελεσματικότητα της διαβίου μουσικοπαιδαγωγικής του εκπαίδευσης	69
Άννη Τζούμα: Η παρεγκεφαλίδα στην κινητική εκμάθηση και πιανιστική τεχνική	85
Μαρία Χατζηλάμπρου: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών μουσικής για τις έννοιες μουσική και μουσική εκπαίδευση, και η εφαρμογή της Αισθητικής Θεωρίας και της Πραξιακής Φιλοσοφίας στο σχολικό μάθημα μουσικής	104

CONTENTS

Editorial	4
Maria Halkiadaki, Mitsi Akoyunoglou: An introduction to the principles of Universal Design for Learning in music class: A design for all	7
Yannis Mygdanis, May Kokkidou: The music theory course in Greek conservatory education: a first overview in the field and an assessment of the current reality	28
Zoe Dionysiou: Communicative musicality in Greek traditional singing games	49
Spyridoula Efthymiou: The preschool education teacher as an adult trainee: factors contributing to the effectiveness of his/her lifelong music education	69
Anny Tzouma: The cerebellum in motor learning and piano technique	85
Maria Chatzilamprou: The views of music teachers about the meaning of Music and Music Education and the implementation of Aesthetic Theory and Praxial Philosophy in general music class	104

Στο 16^ο Τεύχος των Μουσικοπαιδαγωγικών έχουμε τη χαρά να φιλοξενούμε έξι άρθρα τα οποία καλύπτουν αρκετά διαφορετικούς τομείς του επιστημονικού πεδίου της Μουσικής Παιδαγωγικής. Αυτή ακριβώς η διαφορετικότητα των θεματικών που προσεγγίζονται κάνει φανερό για άλλη μια φορά το εύρος της επιστήμης που το περιοδικό μας υπηρετεί.

Στο πρώτο άρθρο του τεύχους με τίτλο: «Γνωριμία με τις αρχές του Καθολικού Σχεδιασμού στο μάθημα της μουσικής: ένας σχεδιασμός για όλους», η Μαρία Χαλκιάδα και η Μίτση Ακογιούνου εισάγουν τους αναγνώστες στις αρχές του Καθολικού Σχεδιασμού για τη μάθηση και τις δυνατότητες αξιοποίησης της φιλοσοφίας αυτής στο μάθημα της μουσικής. Πρόκειται για ένα παιδαγωγικό μοντέλο που ξεκίνησε από την Αρχιτεκτονική επιδιώκοντας την ισότιμη πρόσβαση όλων των ατόμων σε κτίρια που σχεδιάζονταν με αυτό το σκοπό. Ως εκπαιδευτικό μοντέλο στοχεύει να εμπλέξει όλα τα παιδιά μιας τάξης στη μάθηση, είναι μαθητοκεντρικό, σέβεται την ποικιλομορφία, τη διαφορετικότητα και την πολυπολιτισμικότητα της σημερινής εκπαίδευσης. Προσφέρει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εμπλέκει στη μάθηση τους μαθητές όλων των δεξιοτήτων, ικανοτήτων και ιδιομορφιών, με τρόπο πολυαισθητηριακό και μέσα από ποικίλες δράσεις. Το άρθρο, εκτός από μία εισαγωγή στο μοντέλο του Καθολικού Σχεδιασμού στη μουσική εκπαίδευση, αποτελεί έναν οδηγό για τον μουσικοπαιδαγωγό που επιθυμεί να σχεδιάσει το μάθημα της μουσικής ώστε η μάθηση να είναι προσβάσιμη για κάθε μαθητή ανεξάρτητα από το μαθησιακό του προφίλ, τις δεξιότητες ή τις δυσκολίες του. Οι τρεις βασικές αρχές που ακολουθεί ο Καθολικός Σχεδιασμός για τη μάθηση είναι: α) Παροχή πολλαπλών μέσων αναπαράστασης, β) Παροχή πολλαπλών μέσων δράσης και έκφρασης, και γ) Παροχή πολλαπλών μέσων εμπλοκής.

Στο επόμενο άρθρο με τίτλο: «Το μάθημα “Θεωρία της Μουσικής” στην ωδειακή εκπαίδευση: μία πρώτη επισκόπηση του πεδίου και αποτίμηση της σημερινής πραγματικότητας», η Μαίη Κοκκίδου και ο Γιάννης Μυγδάνης εξετάζουν τον τρόπο που διδάσκεται το μάθημα «Θεωρία της Μουσικής» στα Ωδεία και στις Μουσικές Σχολές της χώρας μας. Η έρευνα κινείται σε δύο επίπεδα, καθώς εξετάζει από τη μια τα προγράμματα που υπάρχουν για το συγκεκριμένο μάθημα και από την άλλη τις απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών για το μάθημά τους. Ενώ λοιπόν γίνεται φανερό ότι το πρόγραμμα για το μάθημα είναι απαρχαιωμένο, οι εκπαιδευτικοί δε φαίνονται μάλλον τόσο έτοιμοι να προχωρήσουν σε αλλαγές στον τρόπο που διδάσκουν το μάθημα. Έτσι καθίσταται ακόμα πιο επιτακτική η ανάγκη αλλαγής του προγράμματος του μαθήματος, καθώς και η ανάγκη έρευνας για να προσδιοριστούν οι κατευθύνσεις της αλλαγής και ουσιαστικής επιμόρφωσης των δασκάλων του μαθήματος.

Στα παραδοσιακά παιχνιδοτραγούδα αναφέρεται το άρθρο της Ζωής Διονυσίου με τίτλο: «Η επικοινωνιακή μουσικότητα στα ελληνικά παραδοσιακά παιχνιδοτραγούδα». Το παιχνίδι είναι μία αναγκαία δραστηριότητα για το παιδί, μια συμβολική αναπαράσταση της πραγματικότητας, που χωρίς την παρέμβαση ή παρακίνηση κάποιου ενήλικα, αποτελεί μία πολύ ουσιαστική παιδαγωγική μέθοδο, καθώς τα παιδιά μαθαίνουν τον κόσμο, τον εαυτό τους και τον πολιτισμό τους με άτυπους τρόπους μάθησης μέσα από το παιχνίδι. Τα μουσικά παιχνίδια ή παιχνιδοτραγούδα - παραδοσιακά και σύγχρονα- είναι έκφραση της μουσικότητας των παιδιών, το δικό τους στίγμα στον μουσικό πολιτισμό της εποχής τους. Στο άρθρο αυτό τα παραδοσιακά

παιχνιδοτράγουδα εξετάζονται υπό το πρίσμα της θεωρίας της επικοινωνιακής μουσικότητας. Μελετώνται παραδείγματα μέσα από τα οποία φαίνεται πώς διαμορφώνονται νοήματα στους συμμετέχοντες στο παιχνίδι, κάνοντας χρήση των αρχών της επικοινωνιακής μουσικότητας. Η συγγραφέας υποστηρίζει την ανάγκη ώστε η μουσική εκπαίδευση να υιοθετηθεί στη σχολική τάξη, στοιχεία από το παιχνιδώδες στοιχείο και τις αρχές της επικοινωνιακής μουσικότητας, όπως εμφανίζονται στα παραδοσιακά παιχνιδοτράγουδα.

Στο επόμενο άρθρο με τίτλο: «Ο εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής ως ενήλικας εκπαιδευόμενος: παράγοντες που συντελούν στην αποτελεσματικότητα της δια βίου μουσικοπαιδαγωγικής του εκπαίδευσης», η Σπυριδούλα Ευθυμίου επικεντρώνεται στο πολύ ενδιαφέρον θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, του οποίου η σημασία αναδεικνύεται και από το ρυθμό των κοινωνικών αλλαγών τα τελευταία χρόνια. Έτσι εξετάζονται εκείνες οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις οποίες η επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσικής θα μπορούσε να είναι περισσότερο αποτελεσματική. Εδώ δεν γίνεται αναφορά μόνο σε ζητήματα σχεδιασμού, στοχοθεσίας, περιεχομένου και αξιολόγησης. Το σημαντικότερο ίσως στοιχείο είναι η ιδιαίτερη δυναμική που αναπτύσσεται στη σχέση μεταξύ ενηλίκων (επιμορφωτή – επιμορφούμενου), η διάθεση του πρώτου να ακούσει τις αγωνίες και τις ανάγκες και να προσεγγίσει τις απόψεις του επιμορφούμενου, αλλά και η διάθεση του δεύτερου να αποδεχτεί προβλήματα και να αλλάξει στάσεις και νοοτροπίες, διαδικασία συχνά εξαιρετικά απαιτητική και δύσκολη.

Στο άρθρο με τίτλο: «Η παρεγκεφαλίδα στην κινητική εκμάθηση και πιανιστική τεχνική», η Άννυ Τζούμα εξετάζει τους μηχανισμούς της παρεγκεφαλίδας και πώς αυτοί συμβάλλουν στην κινητική εκμάθηση της πιανιστικής τεχνικής. Στόχος του άρθρου είναι να διερευνήσει ποιες μέθοδοι μελέτης εκμάθησης οργάνου είναι πιο αποδοτικές σύμφωνα με τα νέα δεδομένα των νευροεπιστημών. Το μέρος του εγκεφάλου που αναλαμβάνει την κινητική εκμάθηση είναι η παρεγκεφαλίδα, η οποία εκτελεί τρεις σημαντικές λειτουργίες: α) υποστηρίζει τον λεπτό κινητικό συγχρονισμό, β) εντοπίζει τυχόν σφάλματα, και γ) μετασχηματίζει μια ελεγχόμενη διαδικασία σε αυτοματοποιημένη, δηλαδή επιτρέπει την απομνημόνευση. Η συγγραφέας προτείνει εφαρμογές μελέτης για αυτό το σκοπό, όπως την ομαδοποίηση, την απρόσκοπτη ροή κατά τη μουσική εκτέλεση, και την εδραίωση της κινητικής εκμάθησης μέσω του καλού ύπνου.

Στο άρθρο της «Οι απόψεις των εκπαιδευτικών μουσικής για τις έννοιες μουσική και μουσική εκπαίδευση, και η εφαρμογή της Αισθητικής Θεωρίας και της Πραξιακής Φιλοσοφίας στο σχολικό μάθημα μουσικής», η Μαρία Χατζηλάμπρου διερευνά τις απόψεις εκπαιδευτικών μουσικής για τις ευρύτερες φιλοσοφικές προσεγγίσεις που έγιναν γνωστές ως «Μουσική Αγωγή ως Αισθητική Αγωγή» από τη μια, και «Πραξιακή Μουσική Αγωγή» από την άλλη. Μέσα από μια ποιοτική έρευνα το άρθρο παρουσιάζει τα στοιχεία των μουσικοπαιδαγωγικών δράσεων των εκπαιδευτικών που προσιδιάζουν περισσότερο στην αισθητική ή την πραξιακή κατεύθυνση της διδακτικής τους. Εξετάστηκαν τόσο οι συγκεκριμένες πρακτικές που επιλέχθηκαν στα μαθήματα, όπως και τα περιεχόμενα αλλά και οι σχέσεις δασκάλου μαθητή. Ωστόσο φάνηκε ότι οι επιλογές των εκπαιδευτικών καθορίζονται εν μέρει και από τους περιορισμούς του θεσμικού πλαισίου.

Η κ. Μαίη Κοκκίδου, μία εκ των δύο διευθυντριών σύνταξης των προηγούμενων τεσσάρων ετών παρέδωσε τη σκυτάλη στον κ. Θεοχάρη Ράπτη, Επίκουρο Καθηγητή του

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Η συμβολή της κ. Κοκκίδου στη διαμόρφωση του ύφους και στο υψηλό επιστημονικό κύρος του περιοδικού κατά τα προηγούμενα έτη ήταν πολύ σημαντική, και την ευχαριστούμε θερμά για την πολύπλευρη προσφορά της.

Οι διευθυντές σύνταξης
Ζωή Διονυσίου & Θεοχάρης Ράπτης

Νοέμβριος 2018